

Colias myrmidone (Esper, 1780)

Szlaczkoń szafraniec

stawonogi, owady, motyle, bielinkowate

Opis gatunku

Rozpiętość skrzydeł 40–46 mm. Tło skrzydeł pomarańczowe do pomarańczowoczerwonego. Tylnie skrzydło w części nasadowej czasami z szarym lub zielonkawym odcieniem. Na zewnętrznym brzegu skrzydeł znajduje się czarna obwódka, która u samicy jest znaczone żółtymi plamami. Na przednim skrzydle na żyłce poprzecznej występuje duża czarna plamka. Czasami spotykane są samice o białawej lub bladej barwie tła skrzydeł (Buszko & Masłowski, 1993).

Możliwość pomylenia z innymi gatunkami

Gatunek ten jest bardzo podobny do szlaczkonika sylwetnika – *Colias croceus* (Fourc.), który różni się od szlacz-

konia szafranca nieco jaśniejszym, bardziej żółtym tłem skrzydeł oraz szerszą obwódką na zewnętrznym brzegu skrzydeł – zwłaszcza widoczne jest to na tylnym skrzydle. U samca przy wierzchołku przedniego skrzydła na ciemnej obwódce widać się cienkie żółte kreski przebiegające wzdłuż żyłek. U samic żółtawe plamki na obwódce są mniejsze i słabiej widoczne.

Cechy biologiczne

Rozmnażanie

Gatunek wydaje dwa pokolenia w roku. Motyle pojawiają się od połowy maja do końca czerwca oraz od połowy lipca do początku września. Czasami przerwa między pokoleniami jest mało wyraźna. Gąsienica żyje na rozmaitych gatunkach szczyrów, np. szczyrku rozestłanym (*Chamaecytisus ratisbonensis* (Schaeff.) Rothm, szczyrku ruskim (*Chamaecytisus ruthenicus* (Fisch. ex Wolf.) Klask oraz szczyrku czerniejącym (*Lembotropis nigricans* (L.) Griesb. Zimuje gąsienica. Przepoczwarza się na roślinie pokarmowej lub w jej pobliżu.

Aktywność

Motyl jest aktywny za dnia. Lata szybkim lotem przy słonecznej pogodzie i wysokiej temperaturze powietrza. Ze względu na ubarwienie jest łatwy do zauważenia.

Cechy ekologiczne

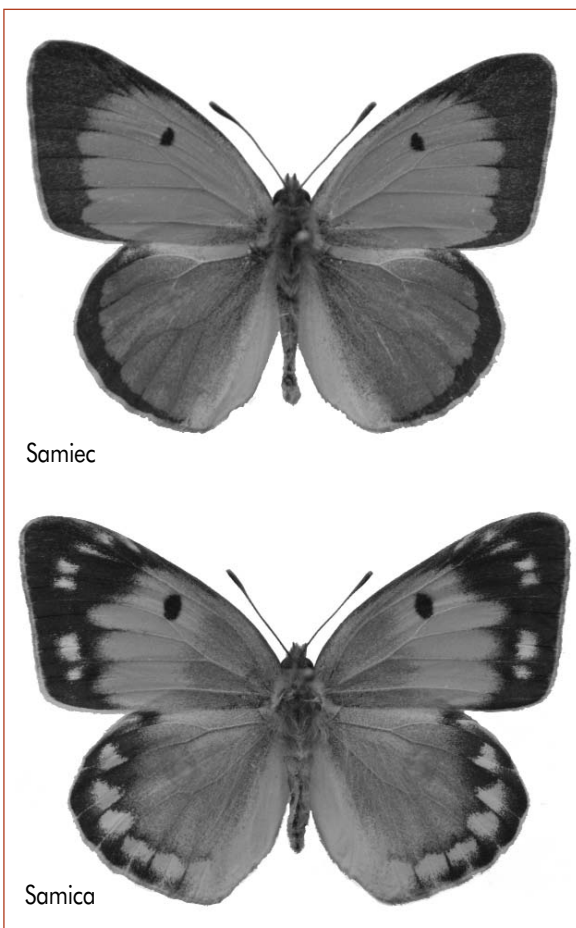
Gatunek występuje w otwartych środowiskach kserotermicznych. Preferuje suche łąki i przyleśne łąki, pola, wrzosowiska oraz przydroża i przytorza w borach sosnowych [4030, 6120]. Ponadto spotykany na słonecznych wzniesieniach i innych terenach o podłożu wapiennym. Zazwyczaj stwierdzany jest tam, gdzie występuje jego roślina pokarmowa.

Rozmieszczenie geograficzne

Gatunek zasiedla środkową, południową i wschodnią Europę, jak również zachodnią część Azji. Na zachód sięga po okolice Monachium. W Polsce znany z dużej liczby stanowisk (ponad 80 stwierdzonych w okresie ostatnich 15 lat) w południowej i wschodniej części kraju. Granica zasięgu przebiega ukośnie przez Polskę od Puszczy Knyszyńskiej poprzez okolice Warszawy, Tomaszowa Mazowieckiego, Częstochowy po Opole (Buszko, 1997). Pojedyncze znaleziska w Wielkopolsce, na Kujawach i na Mazurach prawdopodobnie dotyczą migrujących osobników. Jest to gatunek typowo nizinny, dlatego brak go w górach.

Status gatunku

Kategoria zagrożenia na Polskiej Czerwonej Liście: VU
Status prawny: w Polsce podlega ścisłej ochronie

Samiec

Samica

Występowanie gatunku na obszarach chronionych

Gatunek ma w Polsce stanowiska znajdujące się w obrębie wielu parków krajobrazowych oraz rezerwatów przyrody, zwłaszcza utworzonych w celu ochrony roślinności stepowej.

Rozwój i stan populacji, potencjalne zagrożenia

Rozwój i stan populacji

Obecnie stan populacji szlaczkonია szafańca (określanej liczbą znanych stanowisk) w Polsce można określić jako stabilny. Nie można się spodziewać rozwoju populacji, gdyż siedliska gatunku nie są trwałym elementem krajobrazu i należy się liczyć z tym, że wraz z rozwojem intensywnego rolnictwa będą podlegały coraz szybszej degradacji. Przewidywany jest zatem spadek liczby populacji w niezbyt odległej przyszłości.

Potencjalne zagrożenia

Gatunek zamieszkuje głównie tereny użytkowane gospodarczo. Z jednej strony sprzyja to powstawaniu dogodnych środowisk, z drugiej, stanowi zagrożenie dla gatunku. Podstawowym zagrożeniem jest zagospodarowywanie łąk i ugorów nadających się pod uprawę. W mniejszym stopniu szkodliwe są zabiegi pielęgnacji i wycięcia lasu. Bardzo poważnym zagrożeniem jest stosowanie środków owadobójczych zarówno w rolnictwie, jak i w leśnictwie, ponieważ wyępienie gatunku o skomplikowanym behawiorze stawia jego powrót na dawne siedliska pod znakiem zapytania. Pewien wpływ może mieć także stosowanie nawozów mineralnych, które przyczyniają się do wzrostu żyzności środowiska w ogóle, co z kolei prowadzi do rozwoju gatunków roślin eliminujących na drodze konkurencji rośliny pokarmowe szlaczkonია szafańca.

W wielu miejscach zagrożeniem może być wiosenne wypalanie przydroży i przytorzy, gdzie znajdują się siedliska lęgowe gatunku (Dąbrowski & Krzywicki, 1982; Krzywicki, 1967).

Propozycje działań ochronnych

Propozycje względem siedliska gatunku

Siedliska gatunku są pochodzenia antropogenicznego i podlegają ustawicznej sukcesji związanej z prowadzeniem gospodarki leśnej lub rolnej. Gatunek utrzymuje się dzięki tworzeniu nowych siedlisk wskutek zakładania zrębów w lasach czy tworzeniu się ugorów na przyleśnych polach, na których zaniechano uprawy. Wskazane byłoby preferowanie naturalnej sukcesji na skrajach lasów i pól, jak również okresowe odkrzaczanie kserotermicznych zboczy na wapiennych wzgórzach.

Propozycje względem gatunku

W chwili obecnej najlepszym sposobem ochrony gatunku jest utrzymywanie w odpowiednim stanie jego środowisk lęgowych. Najlepszą tego gwarancją jest ekstensywnie prowadzona gospodarka rolna i leśna.

Propozycje względem populacji

Gatunek ma zbyt wiele populacji na terenie naszego kraju, by istniały uzasadnione potrzeby specjalnej ochrony którejkolwiek z nich.

Doświadczenia i kierunki badań

W odniesieniu do szlaczkonია szafańca niezbędne jest prowadzenie monitoringu pozwalającego śledzić tendencje w zasiedleniu znanego obszaru przez gatunek. Wskazane jest także przeprowadzenie badań nad biologią gatunku pod kątem ewentualnej przyszłej jego reintrodukcji w miejscach, gdzie może wyginąć.

Bibliografia

- BUSZKO J. 1997. Atlas rozmieszczenia motyli dziennych, w Polsce, 1986–1995. Turpress, Toruń, 170 s.
- BUSZKO J., MASTOWSKI J. 1993. Atlas motyli Polski. Cz. I. Motyle dzienne (*Rhopalocera*). Grupa IMAGE, Warszawa, 269 s.
- DĄBROWSKI J., KRZYWICKI M., 1982, Ginące i zagrożone gatunki motyli (*Lepidoptera*) w faunie Polski. Część I. Nadrodziny *Papilionoidea*, *Hesperioidea*, *Zygaenoidea*. *Studia Naturae*, Seria B, Nr 31: 1–171.
- KRZYWICKI M. 1967. Fauna *Papilionoidea* i *Hesperioidea* (*Lepidoptera*) Puszczy Białowieskiej, *Ann. Zool.*, Warszawa, 25: 1–213.

Jarostaw Buszko